

“Dân biết, dân bàn”: Người dân ở đâu trong Đại hội 14?

Điều 4 Hiến pháp: “Kim bài miễn tử” cho mọi hành động vi hiến của đảng

Chính trị Việt Nam sẽ ra sao nếu có một tổng bí thư kiêm chủ tịch nước?

Luật Khoa tạp chí là một dự án của Sáng kiến Pháp lý Việt Nam (Legal Initiatives for Vietnam), một tổ chức phi lợi nhuận đăng ký ở California, Hoa Kỳ theo quy chế 501(c)(3).

Địa chỉ đăng ký tại Hoa Kỳ: 1520 E. Covell Suite B5 - 426, Davis, CA 95616.

Văn phòng chính: Đà Bắc, Đà Loan.

Tổng biên tập: Trịnh Hữu Long.
Ban biên tập: Trần Quỳnh Vi,
Phạm Đoan Trang.

Mọi thắc mắc, góp ý xin gửi về:
docgia@mail.luatkhoa.com

© Từ 2014

Luật Khoa tạp chí

Số tháng Một, 2026

Phát hành ngày 29/1/2026.

Khổ báo in: 16 cm (rộng) x 24 cm (cao)

Phiên bản PDF và EPUB của Luật Khoa tạp chí nằm trong các gói “Member” (\$2/tháng) và “Supporter” (\$5/tháng) trên www.luatkhoa.com.

Luật Khoa là tạp chí phi lợi nhuận. Toàn bộ doanh thu được tái đầu tư để phát triển tạp chí.

LỜI TÒA SOẠN

*“Cảnh rừng Việt Bắc thật là hay,
Vượn hót chim kêu suốt cả ngày,
Khách đến thì mời ngô nếp nướng,
Sẵn về thường chén thịt rừng quay.”*
– Hồ Chí Minh

Quý độc giả thân mến,

Mỗi dịp bắt đầu của một năm, người ta vẫn thường gán chữ “mới” cho bao sự vật, con người, hay cho cả không gian lẫn thời gian. Năm mới, con người mới, kế hoạch mới, mục tiêu mới, sách lược mới, thành công mới, v.v.

Sự khởi đầu của một năm, trong quan niệm truyền thống của Việt Nam lẫn nhiều nền văn hóa trên thế giới, là sự bắt đầu của một chu kỳ khác của đất trời, một chu kỳ mới, trong đó vạn vật lại sinh sôi, nảy nở, cái mới chào đời, cái cũ đi qua.

Cũng trong tâm thức truyền thống, những chu kỳ mới của lịch pháp hay tự nhiên được kỳ vọng sẽ mở ra cho con người ta những niềm hy vọng mới, rằng cái xấu, cái buồn sẽ qua đi, và những cái mới, cái tốt đẹp sẽ tìm đến. Những lễ hội và nghi thức đầu năm thường được cho là ra đời để củng cố, khẳng định niềm tin ấy.

Riêng năm 2026 này, và riêng tại Việt Nam, sự khởi đầu của năm còn gắn liền với những “cái mới” mà không phải năm nào cũng có: đại hội đảng mới, nhân sự đảng mới, lãnh đạo đảng mới, và những quyết sách, chiến lược mới, hiển nhiên, cũng là của đảng.

Cũng như những niềm tin, hy vọng của con người đặt vào điểm khởi đầu của một năm, những điều ấy của đảng có thật sự mới hay không, và mới đến độ nào, có lẽ người ta chưa thể biết. Nhưng quanh đó, vẫn có những điều “mới” mà nhiều người có thể khẳng định ngay rằng nó “mới”, đó là vô vàn... bằng rôn, khẩu hiệu, cờ hoa rực rỡ khắp phố phường được sửa soạn mới toanh để chào mừng Đại hội 14 của Đảng Cộng sản.

Kỳ đại hội rình rang của đảng đã khép lại trong những ngày cuối cùng của tháng đầu năm mới. Như bao kỳ đại hội khác, những chủ trương, đường lối “mới” cho một nhiệm kỳ “mới” của đảng lại được vạch ra, và được trình bày, khẳng định sao cho người đọc, người nghe thấy nó “mới” nhất có thể.

Người ta đã dùng đến những diễn ngôn độc đáo, những con số khác lạ, những khẩu hiệu kêu kỳ để mô tả tầm nhìn của đảng về giai đoạn tới, để rồi sau đó một dàn nhân sự cho khóa mới của đảng được ra mắt trong những cái tên, khuôn mặt có thể cũ, nhưng sẽ gánh trên vai những nhiệm vụ được tuyên bố là mới.

Ranh giới giữa mới và cũ dường như chỉ còn nằm trên con chữ của những lời tuyên bố “công khai”, “chính thức”.

Như chuyện ông Tô Lâm tái đắc cử, tưởng chừng phải là điều mới mẻ, phải gây kinh ngạc, bất ngờ khi Đại hội 14 hé lộ kết quả bầu tổng bí thư. Thế nhưng, thông tin ấy đã chẳng còn mới từ cả tháng trước đó. Sau Hội nghị Trung ương 15 (ngày 22-23/12/2025), việc ông Tô Lâm sẽ tái đắc cử chức danh tổng bí thư khóa tới đã thành điều mà hầu như ai cũng biết chắc, dù ngày bầu cử còn lâu mới đến.

Hội nghị Trung ương 15 còn được cho là đã quyết định danh sách nhân sự cho khóa 14 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng, điều này khiến cho Đại hội 14 vừa qua thay vì là một cuộc bỏ phiếu, chỉ còn đóng vai trò hợp thức hóa cho một quyết định đã sẵn.

Trong quyết định ấy, bức tranh vẽ cán cân quyền lực nội bộ lẫn tầm nhìn lãnh đạo của Đảng Cộng sản đã thành hình và đã ráo mực với đủ những đường ngang nẻo dọc, chỉ đợi một dịp hoành tráng để đem ra vén màn, giới thiệu. Kỳ đại hội vừa qua không khác gì một buổi triển lãm như thế.

Hơn tám mươi năm trước giữa núi rừng Việt Bắc, Việt Minh đã tổ chức Quốc dân Đại hội Tân Trào, sự kiện đóng vai trò như một đại hội đảng. Tại đó, Việt Minh đã xác định 10 quyết sách lớn, bao gồm chống ngoại xâm, lập quốc, lập pháp, cùng các chính sách kinh tế, giáo dục, làm tiền đề cho sự ra đời và hoạt động của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa.

Trong 10 chính sách ấy, có chính sách số 5 đề cập đến việc “thực hiện quyền tự do dân chủ và quyền phổ thông tuyển cử”. Ngày nay, khi nhìn về một nền bầu cử “đảng cử, đảng bầu” đang hiện hữu, đang khiến lòng dân e ngại và chính quyền phải vất vả biện minh, lời hứa của Việt Minh hơn 80 năm trước lẽ chẳng vẫn còn chờ được thực hiện.

Kỳ đại hội năm ấy giữa cảnh rừng Việt Bắc hẳn sẽ khác xa không khí đại hội năm nay giữa lòng thủ đô. Chỉ ít, đại hội năm nay hẳn đã không còn những “vượn hót”, “chim kêu”, những “ngô nếp nướng”, “thịt rừng quay” thiên nhiên và dân dã trong lời thơ của Hồ Chí Minh năm nào.

Thế nhưng, dù vậy, đảng vẫn là đảng ấy, vẫn là những diễn ngôn, lý luận, tư tưởng “nền tảng” ấy. Ta phải tự hỏi, “cảnh rừng” hiện lên trong bức tranh vẽ tầm nhìn và sách lược con người của đảng, năm nay liệu có khác năm xưa? Hay rằng, vẫn là những nét vẽ, tưởng chừng mới nhưng đã ráo mực tự bao giờ; tưởng chừng đẹp, nhưng kỳ thực chỉ có được trong tranh.

Sau cùng, để phân định giữa tranh và thực, người ta chỉ còn biết giữ cái nhìn thật tỉnh, thật sâu, xuyên thấu những biểu ngữ cờ hoa trang trí để thấy rõ “chân diện mực” của từng đại hội, của từng đại biểu lẫn từng đại ngôn.

Và rồi, đảng sẽ thật sự là “đại diện”, là “lực lượng tiên phong” của nhân dân lao động khi mỗi cá nhân nhất quyết chỉ xem họ là đại diện, là lực lượng tiên phong. Họ sẽ không còn là lực lượng cầm cân nảy mực, phác họa nên từng cảnh rừng luật, rừng chính sách mà bản thân mong muốn.

Và rồi, trong mỗi dịp xuân về, trên những bằng rôn treo đầy trên phố, người ta sẽ chỉ cần viết hai chữ “mừng xuân” là đủ.

**Ban Biên tập
Luật Khoa tạp chí**

MỤC LỤC

- 7** **Thúc Kháng**
Đại hội Đảng diễn ra, nhưng bạn không biết nên nhìn vào đâu để hiểu?
- 12** **Thúc Kháng**
Muốn hiểu chính trị Việt Nam? Hãy bắt đầu từ Đại hội Đảng
- 17** **Hạo Nam**
"Dân biết, dân bàn": Người dân ở đâu trong Đại hội 14?
- 22** **Thúc Kháng**
Vì sao chính quyền không cho phép báo chí có mặt xuyên suốt Đại hội Đảng?
- 26** **Thúc Kháng**
Điều 4 Hiến pháp: "Kim bài miễn tử" cho mọi hành động vi hiến của đảng
- 30** **Lê Hải Bình**
Nhà nước số hay xã hội bị giám sát?
- 34** **Sa Huỳnh**
Xếp hạng công dân có phải là mục tiêu chính của Nghị quyết về phát triển công dân số?
- 39** **Thúc Kháng**
Chính trị Việt Nam sẽ ra sao nếu có một tổng bí thư kiêm chủ tịch nước?
- 44** **Hải Hà**
"Ý Đảng hợp lòng dân", có thật vậy không?
- 47** **Trường An**
Tổng bí thư "lấn sân" chủ tịch nước: Thực tế quen thuộc trong thể chế độc đảng
- 52** **Mạn Diệp**
Nhất thể hóa tổng bí thư và chủ tịch nước theo kiểu Trung Quốc: Vì sao khó xảy ra?
- 56** **Nhất Thể**
Nhất thể hóa tổng bí thư và chủ tịch nước: cải cách hay gây bất ổn?
- 59** **Hoàng Mai**
Hợp nhất để hợp pháp? Vai trò của tổng bí thư trong trật tự hiến định Việt Nam
- 63** **Thái An**
Vụ sữa giả Hiup: Thất bại quản lý hay phản bội niềm tin của người dân?
- 66** **Minh Anh**
Tăng trưởng GDP đạt 8,02% trong năm 2025: Thành tựu ngắn hạn, thử thách dài hạn
- 70** **Đỗ Minh Thái**
"Thừa vốn nhưng giải ngân chậm": Nghịch lý phát triển của TP. HCM và bài toán cho năm 2026
- 74** **Sùng Chính**
Vừa bắt đầu nhiệm kỳ ở Hội đồng Nhân quyền, Việt Nam bắt bà Hoàng Thị Hồng Thái
- 79** **Tiến Trung**
Sân vận động Trống Đồng: cú hích phát triển hay phô trương đô thị?
- 85** **Thái Bào**
"Ba không": Tại sao người trẻ đứng ngoài thị trường lao động?
- 88** **Thúy Liễu**
Khủng hoảng "an cư" của tầng lớp làm công
- 92** **Bối Thù**
Độc sách cùng Đoàn Trang
"Chính sách công nghiệp mới của Việt Nam dưới thời Tô Lâm"
- 98** **Hoài Thanh**
Độc sách cùng Đoàn Trang
"Rìu Sài Gòn": Một góc nhìn về cuộc sống "bên lề" Thành phố Hồ Chí Minh

TÂM ĐIỂM

Đại hội Đảng diễn ra, nhưng bạn không biết nên nhìn vào đâu để hiểu?

Tác giả: [Thúc Kháng](#)

Nguồn ảnh: [Gia Hân/Báo Tuổi Trẻ](#)

Bài được đăng lần đầu trên [luatkhoa.com](#) vào 20/1/2026.

Nếu bạn cũng đang có nỗi băn khoăn như tiêu đề vừa nêu, vậy thì bài viết này là dành cho bạn.

Biết rằng Đại hội Đảng quan trọng vì nó định hình chính trị Việt Nam trong suốt 5 năm tiếp theo, đã là tốt rồi.

Nhưng nếu có thể chủ động tìm hiểu những gì diễn ra bên trong Đại hội, để nhận ra đất nước sẽ đi theo hướng nào và sẽ thay đổi ra sao, thì còn tốt hơn.

Muốn là một chuyện, đọc cho ra vấn đề lại là chuyện khác.

Rất nhiều người theo dõi Đại hội với cảm giác quen thuộc: mở báo ra thấy hội trường, diễn văn, khẩu hiệu. Đọc hết bài vẫn không rõ rốt cuộc chuyện gì vừa được quyết, hệ thống đang ưu tiên điều gì, đất nước sẽ đi theo hướng nào.

Không phải vì người đọc thiếu quan tâm, mà vì cách thông tin được trình bày khiến ta khó biết nên nhìn vào đâu, nên hiểu thế nào. Đáng nói là, vấn đề không nằm ở chỗ Đại hội thiếu thông tin. Ngược lại, chữ nghĩa rất nhiều.

Giữa một rừng thông tin của Đại hội, bài viết này đề xuất ba mối quan tâm chính để bạn theo dõi Đại hội một cách có hệ thống và dễ hiểu hơn.

Thay vì dõi theo từng bản tin, từng phát biểu, người đọc phổ thông có thể nhìn Đại hội qua ba chuyện: văn kiện – nhân sự – cách tổ chức quyền lực.

Ba thứ này không tách rời, mà cùng trả lời cho chuỗi câu hỏi trọng tâm: trong nhiệm kỳ tới chính quyền sợ gì, muốn gì, và chọn cách nào để đạt được điều đó.

VĂN KIỆN

Một trong những công việc trung tâm của một kỳ đại hội đảng là thông qua văn kiện.

Nhiều người coi văn kiện là thứ “khó đọc”, “toàn chữ

nghĩa”. Nhưng trong một nền chính trị độc đảng, văn kiện đại hội không chỉ là biên bản làm việc của một kỳ đại hội, mà còn là bộ khung lý luận để toàn bộ chính sách nhà nước bám theo đó ban hành và vận hành trong suốt một nhiệm kỳ.

Văn kiện không dễ đọc hiểu bởi nó không nói thẳng “chúng tôi ưu tiên cái này, lo ngại cái kia”. Nó luôn nói vòng, nói vo nói bằng cách nhấn mạnh và lặp lại.

Hiểu đặc điểm này, chúng ta có thể rút ra phương pháp để tiếp cận văn kiện dễ dàng hơn.

Văn kiện cho ta biết ba điều cốt lõi.

Thứ nhất: Hệ thống ưu tiên điều gì.

Ưu tiên là thứ hiếm khi được nói thẳng. Bạn sẽ không thấy trong văn kiện những câu kiểu như: “nhiệm kỳ này ưu tiên mở rộng phạm vi hoạt động của Bộ Công an” hay “giai đoạn tới sẽ siết chặt quản lý xã hội hơn trước.”

Chính trị không vận hành bằng những tuyên bố trần trụi như vậy.

Thay vào đó, các ưu tiên lộ ra một cách gián tiếp. Muốn biết họ coi trọng điều gì, hãy đọc cách văn kiện được viết, chứ không chỉ đọc nội dung nó nói.

Những từ khóa nào được lặp đi lặp lại? Lĩnh vực nào được đặt ở phần đầu, được dành

nhiều dung lượng, được phân tích kỹ hơn và đi kèm nhiều biện pháp cụ thể? Ngược lại, những vấn đề nào bị thu gọn, nói lướt qua, hoặc biến mất so với các kỳ trước?

Khi một chủ đề không chỉ được nhắc đến, mà còn được gắn với chỉ tiêu, cơ chế thực hiện, phân công trách nhiệm và lộ trình rõ ràng, đó thường là dấu hiệu cho thấy nó đã được nâng lên thành ưu tiên chính trị thực sự, chứ không còn dừng ở mức khẩu hiệu.

Văn kiện, vì thế, không chỉ cho ta biết nhà nước nói gì, mà quan trọng hơn, cho thấy nhà nước đang chuẩn bị làm gì.

Thứ hai: Hệ thống đang lo ngại điều gì.

Nếu ưu tiên cho thấy hệ thống muốn làm gì, thì nỗi sợ cho ta biết hệ thống đang dè chừng hoặc đang phải đối phó với điều gì.

Những rủi ro lớn nhất hiếm khi được nêu tên trực diện, nhưng chúng lộ ra khá rõ qua các cụm từ cảnh báo trong văn kiện: “nguy cơ”, “thách thức”, “diễn biến phức tạp”, “xuyên tạc”, “tự diễn biến, tự chuyển hóa”, v.v.

Nếu một văn kiện dành nhiều dung lượng để nhấn mạnh việc bảo vệ nền tảng tư tưởng Mác-Lênin, củng cố trận địa tư tưởng, hay xử lý các hành vi bị coi là xuyên tạc chính quyền, đó không chỉ là lời khẳng định lập trường.

Nó cho thấy điều mà hệ thống đang lo ngại nhất chính là sự xói mòn tính chính danh và khả năng kiểm soát diễn ngôn.

Và cũng từ cách mô tả rủi ro ấy, ta có thể thấy được đường hướng xử lý nỗi sợ: tăng cường kiểm soát tư tưởng, siết chặt không gian phát biểu, và trao thêm vai trò cho các thiết chế bảo vệ trật tự chính trị hiện hữu.

Nói cách khác, văn kiện không chỉ phản ánh những thách thức mà hệ thống nhìn thấy, mà còn hé lộ cách hệ thống lựa chọn phản ứng trước những thách thức đó.

Thứ ba: Hệ thống tự đặt giới hạn ở đâu.

Cải cách ở Việt Nam hiếm khi là mở hết cỡ. Nó thường là mở có điều kiện.

Văn kiện cho ta biết điều kiện đó là gì: phát triển nhưng phải ổn định, đổi mới nhưng không chạm nền tảng, thúc đẩy kinh tế tư nhân nhưng tăng quản lý nhà nước.

Những cái “nhưng” đó chính là ranh giới của nhiệm kỳ.

NHÂN SỰ

Kết quả bầu chọn nhân sự luôn là phần thu hút nhiều sự chú ý nhất. Ai lên, ai xuống, ai giữ ghế nào, đó là thông tin quan trọng.

Nhưng còn có điều đáng để quan tâm hơn đằng sau đó: cách phân công nhân sự nói lên gì về cách hệ thống muốn được vận hành.

Đại hội Đảng thực chất chỉ bầu một cơ quan duy nhất: Ban Chấp hành Trung ương, thường khoảng 180 người.

Nhưng từ nhóm 180 người này, toàn bộ bộ não quyền lực của đảng sẽ được chọn ra: Bộ Chính trị, Ban Bí thư, Ủy ban Kiểm tra Trung ương, và tổng bí thư.

Vì vậy, điều quan trọng không chỉ là những ai sẽ góp mặt, mà là nhóm nào sẽ chiếm ưu thế trong tập thể này.

Và ở đây, ta nên nhìn nhân sự theo “nhóm”, không theo tên riêng. Ví dụ như:

- Tỷ lệ công an, quân đội cao hay thấp thường phản ánh mức độ ưu tiên cho an ninh và kỷ luật.
- Số lượng bí thư tỉnh, người có kinh nghiệm điều hành địa phương cho thấy hệ thống đặt nặng quản trị thực tế hay kiểm soát trung ương.
- Sự hiện diện của lãnh đạo doanh nghiệp nhà nước (như từng có tiền lệ với PVN) cho thấy cách nhìn về vai trò kinh tế nhà nước trong nhiệm kỳ.

Nói ngắn gọn: kết quả nhân sự là bản tóm tắt ưu tiên chính trị bằng con người.

QUYỀN LỰC TẬP TRUNG HAY PHÂN TÁN

Tức thêm Đại hội Đảng lần thứ 14, từng xuất hiện nhiều đồn đoán cho rằng ông Tô Lâm có thể đồng thời giữ hai vị trí cao nhất, vừa là tổng bí thư vừa là chủ tịch nước. [1]

Dù kịch bản đó có xảy ra hay không, bản thân những đồn đoán này đã là một ví dụ điển hình cho cách quyền lực được hình dung, tranh luận và xử lý trong hệ thống chính trị Việt Nam.

Trong hầu hết mọi bộ máy lớn, công tác tổ chức quyền lực luôn gắn với yêu cầu giải một bài toán căn bản. [2] Một mặt, nếu muốn ra quyết định nhanh và điều phối hiệu quả, quyền lực cần được tập trung. Mặt khác, nếu muốn giảm sai lầm và hạn chế nguy cơ cá nhân chuyên quyền, quyền lực lại cần được phân tán.

Với các hệ thống chính trị một đảng, cán cân thường nghiêng về phía tập trung, nhằm bảo đảm khả năng điều phối và kiểm soát toàn hệ thống.

Điều đó có thể thấy rõ trong đời sống chính trị Việt Nam năm 2025, đặc biệt qua các đợt tinh gọn bộ máy, khi quyền lực ngày càng được kéo về trung ương. [3]

Và chính tại các kỳ đại hội đảng, mức độ tập trung ấy sẽ hiện ra rõ ràng hơn cả, không chỉ qua nhân sự được lựa chọn, mà qua cách quyền lực được sắp xếp, phân bổ và khóa chặt cho toàn bộ nhiệm kỳ phía trước.

KẾT LẠI

Tóm lại, có ba thứ cần nhìn ở một kỳ đại hội:

- Văn kiện cho biết hệ thống muốn gì và sợ gì.
- Nhân sự cho biết hệ thống chọn nhóm nào để thực hiện các ưu tiên đó.
- Thiết chế cho biết quyền lực được tổ chức ra sao để bảo đảm việc thực hiện.

Đọc đại hội theo cách này, bạn không cần tin đồn, cũng không bị lạc giữa một rừng thông tin. Bạn đọc bằng chính những gì hệ thống công khai: chữ trong văn kiện, cấu trúc nhân sự, và cách quyền lực được thiết kế.

Và trong một nền chính trị một đảng, theo dõi đại hội đảng là một trong những cách để hiểu đất nước mình đang được dẫn đi theo hướng nào. ■

CHÚ THÍCH

1. Trịnh Hữu Long. (2025, December 24). Bloomberg: Tô Lâm được đề cử làm tổng bí thư kiêm chủ tịch nước. Luật Khoa tạp chí. <https://luatkhoa.com/2025/12/bloomberg-to-lam-duoc-de-cu-lam-tong-bi-thu-kiem-chu-tich-nuoc/>
2. Thúc Kháng. (2025, December 25). Chính trị Việt Nam sẽ ra sao nếu có một tổng bí thư kiêm chủ tịch nước? Luật Khoa tạp chí. <https://luatkhoa.com/2025/12/chinh-tri-viet-nam-se-ra-sao-neu-co-mot-tong-bi-thu-kiem-chu-tich-nuoc/>
3. Thúc Kháng. (2025, December 27). Nhìn lại 2025: 4 dấu ấn của chính trị Việt Nam trong “năm Tô Lâm thứ hai.” Luật Khoa tạp chí. <https://luatkhoa.com/2025/12/nhin-lai-2025-4-dau-an-cua-chinh-tri-viet-nam-trong-nam-to-lam-thu-hai/>

CỘNG TÁC VỚI LUẬT KHOA

Chúng tôi luôn mong chờ bài viết cộng tác của bạn.

Cùng là những người viết, chúng tôi trân trọng nỗ lực của bạn với con chữ và luôn dành mức nhuận bút cao nhất có thể cho mỗi tác phẩm của bạn.

Gửi bài cho Luật Khoa tại:
luatkhoa.com/guibai

Muốn hiểu chính trị Việt Nam? Hãy bắt đầu từ Đại hội Đảng

Tác giả: Thúc Kháng – Nguồn ảnh: Báo Nhân Dân

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com vào 21/1/2026

Hội thì nơi nào cũng họp. Nhưng khi cái “hội” này quyết định đường đi nước bước của cả một quốc gia, thì cuộc họp đó không còn là chuyện bình thường.

Đại hội Đảng Cộng sản Việt Nam là một cuộc họp như vậy.

Cứ mỗi 5 năm một lần, trong vài ngày ngắn ngủi, những quyết định được thông qua tại đây sẽ định hình đường lối chính trị, ưu tiên chính sách và cấu trúc quyền lực của Việt Nam cho cả 5 năm tiếp theo.

Trên mặt báo, đại hội thường hiện lên như một sự kiện nghi thức: hội trường lớn, khẩu hiệu trang trọng, những cụm từ quen tai như “đoàn kết”, “thống nhất”, “nhất trí cao”.

Đảng sau mớ nghi thức và ngôn ngữ đó, đại hội đảng còn là nơi các hướng đi lớn được chốt lại, và những quyết định có ảnh hưởng lâu dài nhất đến đời sống chính trị được hình thành.

Vì vậy, muốn hiểu chính trị Việt Nam vận hành ra sao, điểm khởi đầu hợp lý nhất có lẽ chính là từ việc hiểu đại hội đảng là gì, nó quyết định những gì, và vì sao những quyết định ấy lại có sức nặng trong nhiều năm sau đó.

ĐẠI HỘI ĐẢNG KHÔNG CHỈ LÀ ĐẠI HỘI CỦA ĐẢNG

Trên giấy tờ, đại hội đảng là cuộc họp toàn quốc, định kỳ 5 năm một lần, của Đảng Cộng sản Việt Nam.

Đại hội có bốn việc chính: thảo luận văn kiện, tổng kết nhiệm kỳ cũ, đề ra phương hướng nhiệm kỳ mới, và bầu ra Ban Chấp hành Trung ương – cơ quan lãnh đạo cao nhất của đảng trong suốt nhiệm kỳ.

Nghe đến đây, có người sẽ hỏi: “Đó là chuyện nội bộ của đảng. Đại hội có đại diện cho toàn dân đâu mà liên quan đến cả quốc gia?”

Câu này không hẳn là sai. Các đại biểu dự đại hội là đại diện cho hơn 5 triệu đảng viên cả nước, chứ không phải đại diện cho cử tri theo nghĩa của một cuộc bầu cử toàn dân. [1]

Nhưng vấn đề nằm ở chỗ khác: Việt Nam là nền chính trị một đảng, và đảng cầm quyền vừa quyết định đường lối, vừa quyết định nhân sự cho toàn bộ hệ thống.

Khi một đảng nắm trọn hai quyền đó, thì đại hội của đảng không còn là sinh hoạt nội bộ thuần túy, mà đã trở thành đại sự của quốc gia, thành nơi sắp đặt toàn bộ guồng máy nhà nước trong nhiệm kỳ mới.

VÌ SAO MỘT TUẦN “HỌP HỘI” LẠI CÓ THỂ ĐỊNH HÌNH TƯƠNG LAI 5 NĂM?

Trong mỗi đại hội đảng, có hai nhóm quyết định quan trọng nhất được đưa ra: đường lối và nhân sự. Hai nhóm này gắn chặt với nhau, và cùng tạo nên bộ khung vận hành của chính trị Việt Nam trong nhiều năm sau đó.

Về đường lối thông qua văn kiện

Một việc làm trung tâm của đại hội là thông qua các văn kiện.

Văn kiện không phải là luật, cũng không phải nghị quyết của Quốc hội. Vậy, văn kiện là gì?

Ở các nền chính trị đa đảng, văn kiện dùng để trình bày đảng nghĩ gì, muốn làm gì, từ đó thuyết phục cử tri ủng hộ, định hướng hành động cho đảng viên.

Và quan trọng là các văn kiện này không có giá trị pháp lý bắt buộc với nhà nước. Nghĩa là chuyện của đảng là chuyện riêng, nhà nước không có nghĩa vụ phải nghe và làm theo những văn kiện đó.

Nhưng trong nền chính trị một đảng, vai trò của văn kiện hoàn toàn khác. Văn kiện trở thành khung chỉ đạo chính trị để các cơ quan nhà nước cụ thể hóa thành chương trình, kế hoạch, rồi thành luật và chính sách.

Vì vậy, khi nghe nói “đại hội bàn về đường lối”, không nên hiểu đó là chuyện chữ nghĩa hay khẩu hiệu. Kỳ thực, đó là lúc hệ thống đề ra các ưu tiên; xác định giới hạn nào không được vượt; và xác định nhịp điệu chung cho cả nhiệm kỳ: thắt chặt hay nới lỏng, cải cách đến đâu, kiểm soát ở mức nào.

Chính sách cụ thể có thể thay đổi theo thời gian, nhưng khung đường lối được đặt ra ở đại hội thường chi phối suốt 5 năm.

Bầu Ban Chấp hành Trung ương Đảng

Đại hội Đảng không trực tiếp bầu ra chủ tịch nước hay thủ tướng. Nhưng điều đó không có nghĩa là đại hội không quyết định nhân sự.

Tại đại hội, các đại biểu bầu ra Ban Chấp hành Trung ương. Từ cơ quan này, quyền lực tiếp tục “kết tinh” xuống các tầng nhỏ hơn: Bộ Chính trị và Ban Bí thư. Đây mới là nơi tập trung quyền lực thực tế.

Trong nghiên cứu “*The Politics of Education and Learning in Vietnam*” (tạm dịch: “*Chính trị học của việc dạy và học tại Việt Nam*”), hai tiến sĩ Jonathan London và Bich Hang Duong gọi Việt Nam là “sprawling party-state” (nhà nước–đảng trải rộng), trong đó quyền lực không được phân bổ đều theo các thiết chế đồng người, mà cần được tập trung đủ mạnh ở thượng tầng để bảo đảm khả

năng điều phối và ổn định của toàn bộ bộ máy. [2]

Các cơ quan rộng như đại hội đảng hay Ban Chấp hành Trung ương giữ vai trò quan trọng về định hướng và tính chính danh, nhưng không phải là nơi quyền lực được vận hành thường xuyên.

Từ mô tả đó, có thể thấy rằng trong thực tế vận hành của nền chính trị một đảng, quyền lực có xu hướng “kết tinh” vào những thiết chế lãnh đạo nhỏ hơn, nơi họp thường xuyên và ra quyết định trực tiếp.

Ở Việt Nam, đó là Bộ Chính trị và Ban Bí thư – những cơ quan nằm ở tầng cao nhất của đảng, có khả năng điều phối đồng thời cả hệ thống đảng và bộ máy nhà nước.

Theo logic này, đại hội đảng không chỉ quan trọng vì bầu ra Ban Chấp hành Trung ương, mà vì nó mở đầu cho toàn bộ chuỗi sắp xếp quyền lực tiếp theo.

NẾU ĐẠI HỘI KHÔNG BẦU “NGŨ TRỤ”, THÌ NÓ QUYẾT ĐỊNH CÁI GÌ?

Một phản biện thường gặp khi nói về vai trò của đại hội đảng là:

“Chủ tịch nước do Quốc hội bầu. Thủ tướng do Quốc hội bầu. Đại hội đảng đâu có bầu mấy chức đó?”

Nhận xét này đúng về mặt thủ tục, nhưng chưa chạm đến cách quyền lực thực sự vận hành trong nền chính trị một đảng.

Theo Hiến pháp và luật định, các chức danh lãnh đạo cao nhất của nhà nước do Quốc hội bỏ phiếu bầu ra. Nhưng trong thực tế chính trị Việt Nam, chuỗi quyết định nhân sự thường không bắt đầu từ Quốc hội, mà bắt đầu từ trước đại hội đảng, và hoàn tất theo một quy trình nội bộ của đảng trong nhiệm kỳ mới.

Để hiểu điều đó, cần nhìn vào vai trò của các hội nghị trung ương trước Đại hội. [3]

Trước mỗi kỳ Đại hội, Ban Chấp hành Trung ương khóa đương nhiệm tổ chức nhiều hội nghị trung ương, nơi sàng lọc và giới thiệu nhân sự, quyết định các nhân sự chủ chốt và chuẩn bị danh sách để trình ra Đại hội.

Nếu viết gọn lại, khâu tổ chức quyền lực thường đi theo trình tự sau:

- Hội nghị trung ương chuẩn bị và chốt phương án.
- Đại hội đảng bầu Ban Chấp hành Trung ương khóa mới dựa trên những quyết định đã được quyết trong các hội nghị trung ương trước đó.
- Ban Chấp hành Trung ương khóa mới bầu Bộ Chính trị, Ban Bí thư.

4. Bộ Chính trị phân công các vị trí lãnh đạo cao nhất.

5. Quốc hội bầu hoặc phê chuẩn các chức danh theo quy trình nhà nước.

Theo cách vận hành này, Quốc hội không phải là nơi lựa chọn giữa nhiều phương án chính trị, mà là nơi hợp thức hóa các quyết định đã được hình thành trong đảng.

Dù nhân sự được chuẩn bị sẵn từ các hội nghị trung ương trước đó, Đại hội đảng vẫn giữ vai trò then chốt, vì:

- Đại hội là nơi hợp thức hóa toàn bộ gói nhân sự cho một nhiệm kỳ mới.
- Đại hội trao tính chính danh chính trị tập thể cho Ban Chấp hành Trung ương khóa mới.
- Từ đó, đại hội tạo cơ sở để triển khai toàn bộ chuỗi quyết định nhân sự tiếp theo.

Theo cách này, Quốc hội không phải nơi lựa chọn giữa nhiều phương án, mà là nơi hợp thức hóa các quyết định đã hình thành trong đảng.

“NHẤT TRÍ CAO” CHO THẤY GÌ VỀ CƠ CHẾ CHÍNH TRỊ VIỆT NAM?

Một đặc trưng quen thuộc của đại hội đảng là các con số biểu quyết gần như tuyệt đối, và truyền thông nhà nước thường nhấn mạnh tính chất “đồng thuận” trong mỗi

quyết định. Điều này thường gây hai phản ứng cực đoan: hoặc tin rằng đó là “đoàn kết thật”, hoặc kết luận rằng “mọi thứ diễn ra như kịch”.

Nhưng bên cạnh những tranh luận đó, ta có thấy một đặc trưng của chính trị Việt Nam: hiện tượng “nhất trí cao” phản ánh cấu trúc của nền chính trị một đảng.

Trong một nền chính trị có cạnh tranh, nghị trường là nơi tranh luận công khai, bất đồng được thể hiện bằng việc bỏ những phiếu khác nhau. Còn trong một nền chính trị một đảng, mục tiêu ưu tiên thường là tính thống nhất và ổn định của tổ chức. [4] Sự thống nhất đó được tạo ra bằng:

- Quy trình chuẩn bị văn kiện và nhân sự từ trước
- Kỷ luật tổ chức và hệ thống kiểm soát nội bộ
- Giới hạn của tranh luận công khai

Bởi vậy, Đại hội không phải nơi “đấu” công khai, mà là nơi xác nhận điều đã được chuẩn bị và thương lượng nội bộ.

Đại hội Đảng lần thứ 14 diễn ra. Vài ngày họp ngắn, nhưng những gì được quyết trong mấy ngày đó sẽ đi theo đời sống chính trị của đất nước suốt nhiều năm sau.

Người dân có thể không thấy ngay tác động của từng dòng văn kiện hay từng quyết định nhân sự, nhưng chính những

thứ đó sẽ âm thầm định hình cách bộ máy vận hành, cách chính sách được làm ra, và cả những giới hạn mà xã hội phải chấp nhận.

Một lần nữa, họp hội thì ở đâu cũng họp. Nhưng khi cái “hội” ấy nằm trong tay quyền phân bổ quyền lực cho cả một nhiệm kỳ, thì yêu cầu hiểu nó không còn là nhiệm vụ riêng của người làm chính trị.

Hiểu đại hội đảng là một cách tối thiểu để một công dân hiểu nền chính trị của đất nước mình đang đi về đâu. ■

CHÚ THÍCH

1. Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng: Dấu mốc lịch sử mở ra kỷ nguyên vươn mình của dân tộc. (n.d.). <https://congan.hungyen.gov.vn/dai-hoi-dai-bieu-toan-quoc-lan-thu-xiv-cua-dang-dau-moc-lich-su-mo-ra-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-c232640.html>
2. London, J. D., Duong, B.-H., & Research on Improving Systems of Education (RISE). (2023). The Politics of Education and Learning in Vietnam: Contributions to a Theory of Embedded Accountabilities. In Political Economy Paper. https://riseprogramme.org/sites/default/files/2023-03/The_Politics_of_Education_and_Learning_in_Vietnam_0
3. Thúc Kháng. (2025, December 25). Hội nghị trung ương: Nơi bầu ngũ trụ nhưng dân không được biết. Luật Khoa tạp chí. <https://luatkhoa.com/2025/12/hoi-nghi-trung-uong-noi-bau-tu-tru-nhung-dan-khong-duoc-biet/>
4. Thúc Kháng. (2025, December 25). “Trường hợp đặc biệt”: Ngoại lệ trong cách đảng chọn lãnh đạo? Luật Khoa tạp chí. <https://luatkhoa.com/2025/12/truong-hop-dac-biet-ngoai-le-trong-cach-dang-chon-lanh-dao/>

“Dân biết, dân bàn” Người dân ở đâu trong Đại hội 14?

Tác giả: [Hạo Nam](#) – Ảnh minh họa: [Ti Ti](#)

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com vào 22/1/2026

Những ngày này, khắp nơi trên các mặt truyền thông là tin tức về Đại hội 14 của Đảng Cộng sản, sự kiện được cho là “trọng đại nhất của đất nước”, là “bước ngoặt mang tính lịch sử”.

“Trọng đại”, “bước ngoặt”, bởi nó có vai trò quyết định

vận mệnh của hơn 100 triệu dân, định hình tương lai kinh tế, chính trị và xã hội của đất nước trong ít nhất một thập kỷ tới.

Thế nhưng, khác với những tuyên xưng là “dân chủ, pháp quyền”, “dân biết, dân bàn” hay “dân kiểm tra, dân giám sát”, những cuộc bàn thảo,

quyết định của Đại hội 14 được diễn ra trong những phòng họp kín, ngay cả báo, đài cũng không được tiếp cận.

Người ta không thể không đặt câu hỏi: rốt cuộc người dân đang ở vị thế nào trong một sự kiện quyết định tương lai, vận mệnh của chính họ?

SỰ KIỆN “TRỌNG ĐẠI” CỦA QUỐC GIA, NHƯNG ĐƯỢC HỢP KÍN

Đại hội Đảng lần thứ 14 đang diễn ra trong các phiên họp kín kể từ sau phiên khai mạc hôm 20/1. Theo đó, người dân chỉ biết được các thông tin nhỏ giọt và gián tiếp, đi theo một trình tự ngoạn ngoèo: phía Đại hội cung cấp cho Trung tâm Báo chí, rồi từ trung tâm này, 156 cơ quan cả trong và ngoài nước được phép tham gia đưa tin về Đại hội sau khi nhận tin sẽ truyền tải đến công chúng.

Đại hội 14 ban đầu dự diễn ra từ ngày 19-25/1, nhưng bất ngờ được rút ngắn đi 1,5 ngày, dự kiến sẽ bế mạc vào chiều 23/1. [1] Lý do của việc rút ngắn thời gian diễn ra Đại hội chỉ được đưa ra chung chung, mơ hồ, rằng bởi “nhiều nội dung đã được Đại hội hoàn thành sớm” nhờ “nỗ lực hành động cao nhất, làm việc rất khoa học, trách nhiệm”. Nhân dân không hề được biết nguyên do cụ thể.

Đáng nói, 1.586 đại biểu tham dự Đại hội được báo, đài nhà nước khẳng định là “đại diện cho hơn 5 triệu đảng viên cả nước”, chứ không phải đại diện của toàn dân.

Trong khi đó, Đại hội 14 lần này còn được tuyên bố mang vai trò to lớn hơn nhiều kỳ đại hội trước: quyết định đường hướng phát triển đất nước

trong vòng 100 năm tới (2030 – 2130). [2] Vì lẽ đó, báo đài trong nước trước và trong Đại hội liên tục đưa tin rằng kỳ đại hội này sẽ “mở ra kỷ nguyên mới” cho dân tộc. [3]

Bên cạnh tầm quan trọng về việc hoạch định các quyết sách, Đại hội Đảng gắn với vai trò trọng yếu: xác định nhân sự chủ chốt cho nhiệm kỳ tới của đảng. Đại hội dự kiến sẽ bầu ra 200 ủy viên Ban Chấp hành Trung ương. [4] Từ nhóm ủy viên này, sẽ tiếp tục bầu ra các vị trí chủ chốt của Đảng như chức vụ tổng bí thư và các thành viên của Bộ Chính trị, Ban Bí thư.

Đồng thời, số ủy viên này sau đó, giống như các kỳ đại hội trước, thường sẽ lại xuất hiện trong danh danh đại biểu Quốc hội khóa mới trong đợt bầu cử Quốc hội vào tháng Ba tới đây, và rồi có thể đắc cử vào những cơ quan quan trọng của chính quyền.

Từ đó có thể thấy, trong nền chính trị Việt Nam bầu cử đảng quan trọng hơn bầu cử Quốc hội. Đó là lý do khiến truyền thông quốc tế chủ yếu chỉ quan tâm đến các kỳ đại hội đảng ở Việt Nam.

Theo cơ chế bầu cử Quốc hội hiện hành, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, một tổ chức do Đảng Cộng sản kiểm soát, sẽ tiến hành “hiệp thương” để chọn ra danh sách giới thiệu ứng cử đại biểu Quốc hội. Trong danh sách này thông thường ít nhất khoảng 95% là đảng viên, trong đó 40% là lãnh đạo đảng. [5] Người ngoài đảng chỉ được phân bổ 5% ghế.

Trong số các đại biểu, Quốc hội sẽ bầu chọn ra các nhân sự cấp cao của nhà nước bao gồm chủ tịch nước, thủ tướng và chủ tịch Quốc hội. Đáng chú ý, các vị trí này ngay từ đầu đã do Đại hội Đảng chọn ra và giới thiệu trước cho Quốc hội để bầu cử.

Phiên khai mạc Đại hội 14 vào ngày 20/1. Nguồn ảnh: Tiến Phong.

LÃNH ĐẠO ĐẢNG NÓI “DÂN LÀ GỐC”: THỰC TẾ CÓ NHƯ VẬY?

Từ đầu tuần nay, người ta dễ dàng đón nhận các diễn ngôn “vì dân” của lãnh đạo đảng được phát sóng trực tiếp trên truyền hình và báo chí nhà nước. Các bản tin trên mặt báo cho đến nay vẫn tiếp tục biến tấu các diễn ngôn này dưới nhiều dạng thể thức khác nhau nhằm ca ngợi các “cam kết vì dân” của đảng.

Trong báo cáo trình Đại hội, ông Tô Lâm cũng nhiều lần đề cập đến quan điểm “Dân là gốc”, phát huy quyền “chủ thể, vị trí trung tâm của Nhân dân” nhằm “thắt chặt” mối quan hệ giữa đảng và nhân dân. [6] Các văn kiện được thảo luận tại Đại hội đặt trọng tâm vào nhân dân, “coi dữ liệu, chỉ số và phản hồi của Nhân dân là một căn cứ quan trọng để điều chỉnh chính sách và xử lý trách nhiệm”.

Tương tự, bài phát biểu khai mạc Đại hội của chủ tịch nước Lương Cường cũng nhấn mạnh việc Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa 14 phải là những người lãnh đạo “xứng đáng là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân”. [7]

Tiếp đó, tại một phiên thảo luận trong ngày họp ngày thứ ba Đại hội, bà Hà Thị Nga, tổng thư ký Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam (MTTQVN) cũng đề nghị đảng và nhà nước tăng cường cơ chế thực hành dân chủ, minh bạch, bảo đảm người dân có quyền tham gia ý kiến, giám sát và phản biện xã hội một cách thực chất. Bà còn yêu cầu các cấp chính quyền phải “thực hiện nghiêm túc” việc giải trình với nhân dân.

Chưa hết, theo bà Nga, để thực hiện Nghị quyết Đại hội 14 trong thời gian tới, MTTQVN

đề nghị chính quyền cần phát huy tính dân chủ và quyền làm chủ của người dân với phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”.

Bà Phạm Thị Thanh Trà, Bộ trưởng Bộ Nội vụ, cũng có bài tham luận tại Đại hội khẳng định rằng hướng đến xây dựng Chính phủ liêm chính và “lấy hiệu quả phục vụ nhân dân làm giá trị cốt lõi”. [8] Theo bà Trà, việc phục vụ nhân dân là “mục tiêu tối thượng” để “ý Đảng hòa với lòng dân”. Không chỉ trên nghị trường của đảng, báo chí mấy ngày qua cũng liên tục đề cập đến việc người dân “đặt kỳ vọng vào những quyết sách của đảng ở Đại hội”, mặc dù không có bất kỳ thước đo cụ thể nào cho các kỳ vọng này của nhân dân, và cũng không rõ nhân dân được báo nhắc đến là nhân dân nào, đang ở đâu. [9]

NGƯỜI DÂN THỰC SỰ ĐANG Ở ĐÂU?

Giữa khung cảnh Đại hội 14, người dân Việt Nam, những “người chủ” của đất nước theo Hiến pháp, đang có vị trí thế nào, có tiếng nói ra sao trước những quyết sách mang tính “lịch sử” của những người được cho là “đầy tớ”?

Hiến pháp 2013 nêu rõ rằng: “Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là nhà nước của nhân dân, do nhân

Các đại biểu trong số 1.586 đại biểu tham dự Đại hội 14. Nguồn ảnh: Tiến Phong.

dân, vì nhân dân. Tất cả quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân”.

Văn bản pháp lý cao nhất này quy định người dân có quyền giám sát Đảng Cộng sản, chủ thể lãnh đạo nhà nước, và bản thân đảng cũng phải chịu trách nhiệm trước nhân dân về những quyết định của mình.

Nguyên Chủ tịch nước Trần Đức Lương cũng từng làm rõ nguyên tắc này khi cho rằng nhà nước Việt Nam, nơi mà “tất cả các cơ quan Nhà nước, các tổ chức, kể cả tổ chức Đảng đều phải hoạt động theo pháp luật, tuân thủ pháp luật, chịu trách nhiệm trước nhân dân về các hoạt động của mình”. [10]

Cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng khi còn tại chức đã ký ban hành Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 9/11/2022 quy định rõ cơ chế chịu giám sát và nhận trách nhiệm của Đảng Cộng sản trước nhân dân. [11]

Những tuyên ngôn, cam kết và quy định trên có đang được thực hiện đúng, so với thực tế đang diễn ra tại Đại hội 14?

Trong thực tế, nội dung các cuộc thảo luận về các văn kiện, chính sách ở Đại hội 14, thứ quyết định hướng đi của đất nước cả trăm năm nữa như lời ông Tô Lâm tuyên bố, người dân hoàn toàn không được biết, bởi mọi thứ đang diễn ra trong những phòng

họp kín. Hơn nữa, trên truyền thông, kế hoạch nội dung và thời gian của các phiên họp Đại hội đến nay vẫn không được công khai cụ thể.

Việc này từng diễn ra tương tự ở Đại hội 13 trước đó, kết quả của các phiên họp chỉ được công bố cho các cơ quan báo chí một cách nhỏ giọt trong đại hội, và tương đối rõ hơn sau ngày bế mạc đại hội. [12]

Có một thực tế khác, người dân không có quyền lựa chọn, hoặc ít nhất là quyền được biết danh sách 1.586 đại biểu tham gia ở Đại hội Đảng, những chủ thể tham gia thảo luận nội dung ở các văn kiện.

Số đại biểu này lại tiếp tục là chủ thể bầu chọn ra các chức vụ cao nhất của đảng và chọn nhân sự cấp cao của nhà nước giới thiệu cho Quốc hội khóa tới bầu cử. Quá trình này cũng diễn ra sau cánh gà, không có giám sát công khai.

Các thông tin về bầu cử lãnh đạo đảng vẫn thuộc danh mục “thông tin tối mật”. [13] Đối với người dân, mọi thông tin cho đến nay cũng chỉ nằm ở sự đồn đoán. [14] Tức rằng, người dân không có bất cứ quyền nào để can dự vào những quyết sách chính trị trọng yếu này của đất nước, yếu tố có ảnh hưởng trực tiếp đến đời sống sinh nhai của mình.

Người dân cũng không có quyền tham gia thảo luận

một cách thẳng thắn về các quyết sách này mà không sợ bị quy chụp “phản động” hay “lợi dụng các quyền tự do dân chủ”.

Bởi lẽ, không gian bày tỏ ý kiến của người dân vẫn luôn rất hạn chế khi tại Việt Nam không có báo chí, truyền hình tư nhân, độc lập. Việc phát biểu quan điểm trên mạng xã hội luôn đứng trước rủi ro bị xử phạt, bắt bớ, đặc biệt là khi pháp luật Việt Nam tồn tại những điều luật mơ hồ như các điều 117, 331 của Bộ luật Hình sự 2015, trở thành chướng ngại cho quyền bày tỏ, quan điểm giám sát của người dân đối với hoạt động của chính quyền.

Với đại đa số tầng lớp nhân dân, họ hầu như đứng ngoài ý chí chính trị của đảng. Xét cho cùng, đảng thực sự đại diện quyền lợi cho ai, và có liệu nhân dân đã có được vị trí xứng đáng như những gì đã được ghi trong hiến pháp hay những khẩu hiệu tuyên truyền? ■

CHÚ THÍCH

1. Văn, V. A. (2026, January 21). Đại hội XIV của Đảng rút ngắn 1,5 ngày làm việc. Báo Điện Tử VTC News. <https://vtcnews.vn/dai-hoi-xiv-cua-dang-rut-ngan-1-5-ngay-lam-viec-ar999561.html>

2. VnExpress. (2026, January 20). Tổng Bí thư: Nói ít – Làm nhiều – Làm đến cùng. [vnexpress.net. https://vnexpress.net/tong-bi-thu-noi-it-lam-nhieu-lam-den-cung-5007550.html](https://vnexpress.net/tong-bi-thu-noi-it-lam-nhieu-lam-den-cung-5007550.html)

3. Lê Giang. (2026, January 20). Chủ tịch nước: Đại hội 14 mở ra “kỷ nguyên mới” của dân tộc. Luật Khoa tạp chí. <https://luatkhoa.com/2026/01/chu-tich-nuoc-dai-hoi-14-mo-ra-ky-nguyen-moi-cua-dan-toc/>

4. Hoài Thu. (2026, January 22). Số lượng, tiêu chuẩn Ủy viên Trung ương và Ủy viên Bộ Chính trị khóa mới. Báo Điện Tử Dân Trí. <https://dantri.com.vn/thoi-su/so-luong-tieu-chuan-uy-vien-trung-uong-va-uy-vien-bo-chinh-tri-khoa-moi-20260122070800709>

5. Lê Kiên. (2016, June 8). Gần 96% đại biểu Quốc hội là đảng viên. TUOI TRE ONLINE. <https://tuoitre.vn/gan-96-dai-bieu-quoc-hoi-la-dang-vien-1114792.htm>

6. VnExpress. (2026, January 20). Tổng Bí thư: Nói ít – Làm nhiều – Làm đến cùng. [vnexpress.net. https://vnexpress.net/tong-bi-thu-noi-it-lam-nhieu-lam-den-cung-5007550.html](https://vnexpress.net/tong-bi-thu-noi-it-lam-nhieu-lam-den-cung-5007550.html)

7. Online, T. T. (2026, January 20). Toàn văn Diễn văn khai mạc của Chủ tịch nước Lương Cường tại Đại hội XIV của Đảng. TUOI TRE ONLINE. <https://tuoitre.vn/toan-van-dien-van-khai-mac-cua-chu-tich-nuoc-luong-cuong-tai-dai-hoi-xiv-cua-dang-20260120101340438>

8. Văn, V. A. (2026, January 21). Cán bộ phải lấy danh dự là điều thiêng liêng nhất, lấy hiệu quả phục vụ Nhân dân làm giá trị cốt lõi. Báo Điện Tử VTC News. <https://vtcnews.vn/can-bo-phai-lay-danh-du-la-dieu-thieng-lieng-nhat-lay-hieu-qua-phuc-vu-nhan-dan-lam-gia-tri-cot-loi-ar999467.html>

9. Trú, N. P. V. T. (2026, January 19). Nhân dân cả nước kỳ vọng vào Đại hội lần thứ XIV của Đảng. Báo Nhân Dân Điện Tử. <https://nhandan.vn/nhan-dan-ca-nuoc-ky-vong-va-dai-hoi-lan-thu-xiv-cua-dang-post937986.html>

10. Tạp chí cộng sản. (n.d.). Tạp Chí Cộng Sản. <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/xay-dung-ang2/-/2018/1654/xay-dung-nha-nuoc-phap-quyen-xa-hoi-chu-nghia-cua-dan%2C-do-dan%2C-vi-dan%2C-ngay-cang-trong-sach%2C-vung-manh-la-nhiem-vu-quan-trong-thuong-xuyen-cua-dang%2C-nha-nuoc-va-nhan-dan-ta.aspx>

11. Về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới. (n.d.). <https://special.nhandan.vn/ve-tiep-tuc-xay-dung-va-hoan-thien-nha-nuoc-phap-quyen-XHCN-trong-thoi-ky-moi/index.html>

12. Hợp báo công bố kết quả Đại hội XIII của Đảng. (n.d.). Ban Nội Chính Trung Ương. <https://noichinh.vn/tin-tuc-su-kien/tin-trung-uong/202102/hop-bao-cong-bo-ket-qua-dai-hoi-xiii-cua-dang-309142/>

13. Quyết định 2500/QĐ-TTg ban hành Danh mục bí mật nhà nước lĩnh vực tổ chức, cán bộ, lao động và xã hội. <https://xaydungchinhhsach.chinhphu.vn/quyet-dinh-2500-qd-ttg-ban-hanh-danh-muc-bi-mat-nha-nuoc-linh-vuc-to-chuc-can-bo-lao-dong-va-xa-hoi-119251118091506562>

14. Minh Viễn. (2025, November 27). Bầu tổng bí thư Đảng Cộng sản Việt Nam: Ba điều cần hiểu. Luật Khoa tạp chí. <https://luatkhoa.com/2025/10/bau-tong-bi-thu-dang-cong-san-viet-nam-ba-dieu-can-hieu/>

Vì sao chính quyền không cho phép báo chí có mặt xuyên suốt Đại hội Đảng?

Tác giả: [Thúc Kháng](#) – Nguồn ảnh: [Anh Thơ/VGP News](#)

Bài được đăng lần đầu trên [luatkhoa.com](#) vào 23/1/2026

Ở nhiều nước, chuyện chính trị diễn ra ngay trước mắt người dân. Bạn có thể bật TV và thấy các nghị sĩ tranh cãi nảy lửa về một dự luật. Bạn cũng có thể xem trực tiếp cảnh họ bỏ phiếu chọn thủ tướng ngay giữa nghị trường, với báo chí chen nhau đưa tin từng giây một. Nhưng ở Việt Nam, những hình ảnh ấy hầu như không tồn tại. Đại hội Đảng Cộng sản, sự kiện được coi là quan trọng bậc nhất của đời sống chính

trường, với báo chí chen nhau đưa tin từng giây một.

Nhưng ở Việt Nam, những hình ảnh ấy hầu như không tồn tại.

Đại hội Đảng Cộng sản, sự kiện được coi là quan trọng bậc nhất của đời sống chính

trị, lại là một trong những hoạt động kín đáo nhất.

Thứ mà người dân được xem chỉ là lễ khai mạc và bế mạc. Còn tất cả những phần “thật”: thảo luận, phản biện, bỏ phiếu, chọn nhân sự... đều diễn ra sau cánh cửa đóng kín.

Báo chí không được dự, đại biểu không được mang điện thoại. Cả quy trình khiến người ta liên tưởng đến Mật nghị Hồng y của Vatican mỗi lần bầu giáo hoàng.

Vậy làm sao một sự kiện chính trị lớn như thế lại có thể đóng kín gần như tuyệt đối với công chúng? Và vai trò của báo chí ở đâu trong câu chuyện này?

BÁO CHÍ CÓ MẶT, NHƯNG CHỈ ĐỨNG NGOÀI

Điều đầu tiên cần làm rõ là báo chí được phép có mặt.

Không chỉ báo chí nhà nước, mà cả các hãng nước ngoài như *BBC* hay *Reuters* đều được cấp thẻ tác nghiệp.

Nếu bạn có theo dõi phiên khai mạc Đại hội 14, bạn sẽ thấy phóng viên được bố trí khu vực riêng trên tầng lầu, nhìn xuống hội trường qua lan can.

Nhưng đó là tất cả.

Họ chỉ được tham gia hai phiên có tính nghi thức: khai mạc và bế mạc. Hai phiên này nội dung chủ yếu là đọc báo cáo, tuyên bố mục tiêu, giới thiệu nhân sự, v.v. một cách chung chung, không có tranh luận, không có bỏ phiếu, không có bất cứ điều gì thuộc về “quyền lực thật”.

Còn những ngày quan trọng nhất, thảo luận văn kiện, góp ý, tranh luận, biểu quyết, bỏ phiếu nhân sự, đều là họp

kín. Nghĩa là các phóng viên không được phép có mặt trực tiếp trong hội trường.

Trong những ngày họp kín này, các phóng viên chỉ được có mặt tại Trung tâm Báo chí của Đại hội, nơi mọi thông tin nhận được về những diễn biến trong Đại hội đều được chính quyền cung cấp một cách gián tiếp.

ĐẠI HỘI ĐẢNG LÀ SINH HOẠT NỘI BỘ

Chỉ cần đọc báo nhà nước mỗi mùa đại hội, bạn sẽ thấy một câu quen thuộc: như Đại hội 14 nói, “1.586 đại biểu thay mặt cho hơn 5,6 triệu đảng viên”. [1] Câu đó nói thẳng một điều: đây là việc trong nhà của đảng.

Dù tác động lớn đến chính trị Việt Nam, Đại hội vẫn là sinh hoạt nội bộ.

Báo chí, kể cả báo chí nhà nước, không nằm trong vòng đó. Mục tiêu có thể là để giữ cho quá trình chọn người và định hướng chính sách tránh khỏi áp lực công khai hay phản ứng bất ngờ.

Khi một sự kiện được coi là chuyện nội bộ, việc báo chí bị hạn chế là điều dễ hiểu.

Nhưng với người dân, những người chịu tác động trực tiếp từ mọi quyết định của Đại hội, cách vận hành này lại tạo ra nghịch lý với câu khẩu hiệu kinh điển “dân biết, dân bàn, dân kiểm tra” vừa được

Tổng Bí thư Tô Lâm nhấn mạnh trở lại trong phiên khai mạc Đại hội 14. [2]

DUY TRÌ HÌNH ẢNH ỔN ĐỊNH VÀ THỐNG NHẤT

Trong bài phân tích về quá trình chuyển giao lãnh đạo nhiệm kỳ 2021, học giả Lê Hồng Hiệp chỉ ra một điều mà ai theo dõi chính trị Việt Nam cũng dễ nhận ra: nhân sự cấp cao luôn là phần quan trọng nhất trong mỗi kỳ Đại hội Đảng. [3]

Ông lập luận những thay đổi nhân sự từ lâu đã trở thành tâm điểm chú ý, một phần vì chính trị thượng tầng của đảng vốn được bao bọc trong sự kín đáo, khó ai có thể tiếp cận.

Đảng sau sân khấu của Đại hội có thể là những tranh luận nội bộ, các vòng đánh giá – để cử – rút tên ứng viên, những khác biệt quan điểm cần được xử lý, và cuối cùng là các cuộc bỏ phiếu.

Nếu các bước đi này được mở hết cho xã hội theo dõi, sẽ xuất hiện ít nhất hai hệ quả mà hệ thống muốn tránh.

Thứ nhất, bất đồng nội bộ sẽ hiện ra rõ ràng, phá vỡ hình ảnh “đồng thuận tuyệt đối” vốn là nền tảng cho tính ổn định chính trị mà đảng muốn duy trì.

Thứ hai, công chúng sẽ dễ dàng đọc được dòng chảy phe nhóm, khiến các phân tích về phe phái bùng lên, tạo nguy cơ làm suy giảm tính

chính danh của hệ thống, khiến người ta có thể nhìn nhận bầu cử trong đảng như cuộc mặc cả quyền lực.

Chính vì vậy, để giữ gìn hình ảnh ổn định và thống nhất, yếu tố quan trọng của một hệ thống chính trị độc đảng, phần “thật” của Đại hội gần như bắt buộc phải diễn ra trong không gian kín.

Công chúng chỉ được thấy lễ khai mạc, bế mạc và các diễn văn; còn toàn bộ quá trình thương lượng quyền lực nằm trong căn phòng mật nghị.

THÔNG DIỆP PHẢI THỐNG NHẤT, KHÔNG ĐƯỢC SAI LỆCH

Đại hội không chỉ là chuyện chọn người, mà còn là lúc định hướng tương lai 5 năm tiếp theo. Trong thời điểm nhạy cảm như thế, việc thông tin bị sai lệch, bị bóp méo hoặc bị diễn giải ngoài ý muốn có thể gây phức tạp thêm cho chính quyền.

Vì vậy, hệ thống ưu tiên cách làm quen thuộc: chỉ cho phép một luồng thông tin duy nhất.

- Trung tâm Báo chí nhận thông tin từ Ban Tuyên giáo.
- Báo chí chỉ nhận được những thông tin đã được duyệt.
- Công chúng chỉ biết những gì báo chí truyền tải lại.

Đây là thể thức tương tự với mô hình authoritarian political communication (truyền thông chính trị trong chế độ độc tài) mà Anne-Marie Brady mô tả trong cuốn *Marketing Dictatorship: Propaganda and Thought Work in Contemporary China* (tạm dịch: *Chế độ độc tài tiếp thị: Sản phẩm tuyên truyền và trước tác tư tưởng tại Trung Quốc đương đại*), khi bà phân tích cách Trung Quốc vận hành một hệ thống truyền thông khép kín nhằm duy trì kiểm soát và ổn định chính trị. [4]

Chuỗi truyền thông được thiết kế theo kiểu “một chiều”: từ trên xuống dưới. Điều này có tác dụng hạn chế tối đa khả năng suy đoán, diễn giải linh tinh hay phân tích ngoài ý muốn của chính quyền.

Người dân chỉ được thấy phiên bản cuối cùng của câu chuyện chứ không biết được những gì đã đưa đến kết quả ấy.

Báo chí có mặt, nhưng chỉ để chứng kiến phần nghi thức. Phần còn lại, công chúng chỉ biết trong phạm vi mà đảng muốn họ biết.

Những gì được đưa ra ngoài đều đã qua chọn lọc kỹ: nói đủ, nói đúng, và nói theo cách giúp bức tranh đoàn kết, thống nhất luôn phẳng phiu.

Cách kiểm soát thông tin về đại hội cho thấy một ưu tiên rất rõ ràng: bảo đảm rằng bất kỳ ai nhìn vào cũng chỉ thấy một nội bộ đồng thuận và gắn bó tuyệt đối. ■

CHÚ THÍCH

1. Mai, B. (2026, January 20). [Infographic] Cơ cấu, thành phần đại biểu dự Đại hội XIV của Đảng. Báo Nhân Dân Điện Tử. <https://nhandan.vn/infographic-co-cau-thanh-phan-dai-bieu-du-dai-hoi-xiv-cua-dang-post938145.html>
2. Tcct. (2026, January 20). Toàn văn phát biểu của Tổng Bí thư Tô Lâm trình bày Báo cáo về các Văn kiện trình Đại hội XIV của Đảng. Tạp Chí Công Thương. <https://tapchicongthuong.vn/toan-van-phat-bieu-cua-tong-bi-thu-to-lam-trinh-bay-bao-cao-ve-cac-van-kien-trinh-dai-hoi-xiv-cua-dang-407038.htm>
3. Previewing Vietnam’s leadership transition in 2021. (2020). In ISSN 2335-6677: Vol. No. 41 [Journal-article]. https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/2020/03/ISEAS_Perspective_2020_41.pdf
4. Reny, M. (2010). Anne-Marie Brady, Marketing Dictatorship: Propaganda and thought work in contemporary China. China Perspectives, 2010(1). <https://doi.org/10.4000/chinapersonpectives.5089>

PHÁP LUẬT

Điều 4 Hiến pháp

“Kim bài miễn tử” cho mọi hành động vi hiến của đảng

Tác giả: Thúc Kháng – Ảnh minh họa: Thiên Tân

Bài được đăng lần đầu trên luatkhoa.com vào 13/1/2026

Lời tác giả: Tác giả xin cảm ơn Giáo sư Arijit Mazumdar, Tiến sĩ Khoa học Chính trị, vì những trao đổi và gợi ý học thuật góp phần hình thành các lập luận trong bài. Mọi lập luận và sai sót, nếu có, thuộc về tác giả.

Nếu bạn từng xem phim cổ trang Trung Hoa, hẳn quen cảnh hoàng đế ban cho một đại thần tấm “kim bài miễn tử”. Có nó trong tay, người đó dù phạm tội lớn đến đâu cũng khó bị ban chết.

Ở Việt Nam ngày nay, Đảng Cộng sản cũng có một “kim bài” như vậy. Không phải do ai ban cho, cũng không phải nhặt được ở đâu. Chính Hiến pháp trao cho đảng tấm kim bài vô hình ấy. Và tên của nó là Điều 4.

Vào năm 2013, khi Hiến pháp được đưa ra sửa đổi, xã hội từng chứng kiến một giai đoạn thảo luận khá sôi nổi về những vấn đề nền tảng của trật tự chính trị. [1] Người thì đề xuất sửa chỗ này, người thì góp ý chỗ kia. Nhưng nếu để ý, ta sẽ thấy phần lớn các đề xuất đều gặp nhau ở một điểm chung: bỏ Điều 4 Hiến pháp.

Điều này không phải ngẫu nhiên. Điều 4 không chỉ nói rằng đảng giữ vị trí độc tôn trong đời sống chính trị. Quan trọng hơn, nó là cái chốt khóa tạo ra một cơ chế trong Hiến pháp khiến mọi tranh luận về khả năng “vi hiến” của đảng trở nên bế tắc ngay từ đầu.

Ngày càng nhiều hành động của đảng bị người ta cho là “vi hiến”, nhưng các cáo buộc đó hầu như không tạo ra hệ quả pháp lý nào.

Lý do nằm ở Điều 4 Hiến pháp, tấm kim bài miễn tử của đảng trước mọi cáo buộc vi hiến.

ĐIỀU 4 VÀ NHỮNG ĐỊNH NGHĨA MẬP MỜ

Điều 4 Hiến pháp 2013 có ba ý chính:

- Một: Đảng Cộng sản Việt Nam là lực lượng lãnh đạo Nhà nước và xã hội.
- Hai: đảng gắn bó với Nhân dân, chịu sự giám sát của Nhân dân.
- Ba: tổ chức đảng và đảng viên hoạt động trong khuôn khổ Hiến pháp và pháp luật.

Đọc đến ý cuối, nhiều người sẽ dừng lại và nghĩ: “Đấy nhé, Hiến pháp ghi rõ rồi, đảng cũng phải theo Hiến pháp và pháp luật.”

Nhưng một bản hiến pháp không chỉ có chức năng tuyên ngôn hay răn dạy. Nếu những điều ghi trong Hiến pháp có ý nghĩa thực chất, không phải chỉ để nói cho có, thì Hiến pháp phải làm rõ thêm ba việc: ai có thẩm quyền giám sát, bằng công cụ nào, và hậu quả pháp lý là gì nếu nguyên tắc đó bị vi phạm.

Chính ở chỗ này, Điều 4 bộc lộ một sự mập mờ rất đáng chú ý.

Điều 4 khẳng định đảng “chịu sự giám sát của Nhân dân”. Nhưng Hiến pháp không nói rõ những chuyện sau:

- Người dân có quyền khởi kiện đảng ra một thiết chế tài phán (hệ thống xét xử và phán quyết) không?
- Có cơ chế nào để một quyết định của đảng bị tuyên là sai và buộc phải hủy bỏ không?
- Có một cơ quan nào có thẩm quyền đứng ra nói rằng: việc này trái Hiến pháp, phải dừng lại không?

Điều 4 không trả lời những câu hỏi đó.

Vì thế, “giám sát của Nhân dân” trong thực tế chủ yếu được hiểu theo nghĩa chính trị – xã hội: thông qua ý kiến, kiến nghị, phản ánh, dư luận, hoặc thông qua các kênh do chính hệ thống tổ chức do đảng kiểm soát.

Đó là giám sát theo nghĩa đạo lý và chính danh, chứ không phải giám sát theo nghĩa tài phán, tức là giám sát có thể dẫn tới một phán quyết ràng buộc và bắt buộc thi hành.

Tương tự, câu “Đảng hoạt động trong khuôn khổ Hiến pháp và pháp luật” nghe rất chuẩn mực. Nhưng Hiến pháp không nói tiếp: nếu vượt ra ngoài khuôn khổ ấy thì sẽ bị xử ra sao.